

fest néhány megkapó képet az angol egyházi életből. Hörk rapsodikus modorban, néhány jellemző, de jobbára külsőlegesen vonással nőideálokat mutat be Deborah, Mária Magdaléna, Priscilla, Monica, Bóra Katalin, Mária Dorottya személyében. Tanulságos, termékenyítő és szépen írt felolvasás a Raffay Sándoré, ki a hit különböző neveit és fokozatait találó bibliai alakokban érdekesen szemlélteti.

Szóval a «Protestáns Esték» megszerzésre és olvasásra érdemes felolvasások gyűjteménye. Ismeretet közöl, tudást bővít és bizonyos tekintetben a hitet is termékenyíti. A dicséretes vállalkozást ajánljuk a többi protestáns központoknak, nevezetesen Debreczennek, Sopronnak, Pápának, Eperjesnek is pártoló figyelmébe. Jó eszköz, alkalmas mód ez arra, hogy művelt köreinkben a vallás és egyház szeretetét fokozzuk, az összetartozás érzetét növeljük s közöttük az egyháztársadalmi és irodalmi törekvéseknek propagandát csináljunk. A gyakorlati kivitel sem olyan nehéz, mint sokan képzelik. Csak néhány buzgó és önzetlen ember kell hozzá, kik nem sajnálják a munkát és a fáradságot; helyiség, közönség minden nagyobbacska protestáns helyen található. Azt pedig nem szükséges hosszasan bizonyítani, hogy most, mikor a vallásos érdeklődés kissé lendülni kezd, mily áldásos, sőt mily szükséges a lelkeket a keresztyén eszmékben tájékozni, a tudásban gyarapítani, a hitben erősíteni. Nekünk protestánsoknak soha sem szabad megfélekednünk arról, hogy egyházunk a *hit egyháza*, mely akkor és csak akkor éli virágkorát, ha és a mikor a lelkekben erős és öntudatos a keresztyén hit.

S—S.

Erkölcsei kérdések. Írta Bodnár Zsigmond, egyetemi magántanár. Budapest, 1897, Singer és Wolfner könyvkereskedése. Nagy 8-ad rétből 206 lap, ára 1 frt 50 kr.

Bodnár Zsigmond ismét könyvet írt, melyben «szellemi haladásunk törvényét», az ideális, realis és ideális-realis eszmeerők egymást felváltó hármas mozgását újból tovább magyarázgatja, még pedig az erkölcsi világnak szemünk előtt lefolyó tüneményeiben. Könyve szellemét leghívebben az az előszó tükrözi vissza, melyet az «Erkölcsei kérdések» elé írt.

Az emberiség, mondja Bodnár, mindenfelé az erkölcs és vallás kérdéseivel foglalkozik. A világ minden tájékán erkölcsi kérdéseket vetnek föl és kárhoztatják a realis idők léhaságát, érzékiségét, elvtelen és önző gondolkozását. Lejárta magát a szabadelvűség, határpontra jutott az individualismus, megvetésben kezd részesülni az érzéki és féktelen asszony, a családi élet szentélyéből kilépett nő, a zsebeinek élő politikus és képviselő. Lenézzük az anyagiság szolgálait, a bankok, részvénytársaságok, pénzvállalatok politikus

elnökeit és igazgatótanácsosait; mert mindnyájan érezzük, hogy szaga van a pénzöknek, gyűlöletes a fényök és pompájuk, tág a lelkiismeretök, léha az életök, nem lehet meggyőződésök. Becsülni kezdjük a tisztas szegénységet, mely független és becsületes tud lenni, míg előbb a gazdag is hitvány szolga volt. Minden országban szidják az oktatást és a nevelést, mely a vallással és erkölccsel nem törődve kiüldözött minden szentet az iskolából s vallási és erkölcsi elvek nélkül léhaságra nevelte az ifjúságot. Szidjuk a realis idők ostoba papiroskorszakát, mely a burocratia végtelen huzavonájába, zaklató közigazgatásába és elvtelen igazságszolgáltatásba helyezte a rendet, s a sokféle jelentéssel, tárgyalással, értekezlettel lebilincselte a szabad mozgást. A tisztviselők megbizhatlanságából és a szabályosságból kiindulva meghonosította a legbénítőbb ellenőrző rendszert, mely a végtelenig szaporította alkalmazottainak a számát, a nélkül, hogy ezek megbírnák teendőik halmazát.

Ennek a csudálatos átalakulásnak az okait kísérti meg felderíteni a Bodnár könyve. Az erkölcsi, szellemi és aestheticai élet számtalan tüneteit magyarázgatja jelen soraival is, abban a modorban és ama vezérelv szerint, melyet a Prot. Szemle immár két ízben (VIII. évf. 131—133. l., IX. évf. 58—60. l.) részletesen ismertetett és méltatott. Az egymással csak közös elvi alapjukban összefüggő, különben pedig teljesen különálló értekezésekben tárgyalt erkölcsi kérdések a következők: Erkölcsi sülyedésünk és okai. — Az elvek szüksége. — Legfőbb elv az Isten. — A socialismus. — A nő. — A jogi élet. — A bűntények szaporodása. — A politika és morál. — A színjáték törvénye. — Az idealismus a jog terén 1815 körül. — Engedelmeskedjétek. — Deák Ferencz. — Renan Ernő: bölcsészete, lélektana, a nyelvről és a vallásokról, a keresztyénség és az izlam eredetéről, Istenről és a természetről, a morálról és politikáról való felfogása, belső küzdelmei, csalódásai és bölcsészetének végső alakulása.

Bodnár dolgozatai, számtalan különzségei mellett, eredeti, érdekes és eszméltető olvasmányok. Tanulsággal olvashatja minden gondolkozó ember. Idealis gondolkozásmódja nem egyszer a keresztyén eszmék magaslatáig emelkedik. Van hite nem csupán a divatos eszmék elmuló hatásában, hanem a szép, jó és igaz örök eszméiben is. Gondolkozása is sokat mélyült a legújabb időben. Imbolygó idealismusa immár szilárd alapra kezd helyezkedni a legfőbb tét-elv, az élő Isten hitében. Ezt mutatják értekezései s a bennök tapasztalható haladás a positiv keresztyénség felé. «Legfőbb elv az Isten» című értekezésében pl. ezt a szép keresztyén vallomást teszi: «Az ő (t. i. az Isten) ereje és hatalma fogja megállítani erkölcsiségünk további sülyedését, az alkotó részek további szétmállását, a családi élet bomlását; ő fékezi meg határtalan érzékiségünket, ő vezeti vissza

a családi élet szentélyébe a nőt, ő tereli az engedelmesség, az erény, a becsület, a tisztesség útjára a féktelen embert s eltiporja a mostani erkölcsi, szellemi és aetheticai anarchiát. Hozzád kiáltunk tehát örök mindenható Isten, és esdve kérünk, hogy jöjjön el a te országod, adveniat regnum tuum!» (29. l.)

Ilyen szellem, ilyen hit vonul át az «Erkölcsi kérdések» sorain, melyeket gondolkozva olvasni bárkinek hasznos, a keresztyén lelkipásztoroknak meg épen nagyon tanulságos és épületes foglalkozás Mert ha nem fogadjuk is el mindenben az okoskodásait, de eszméltetünk általok és egy szép idealis világ erőteljes hullámverését érezzük ki a lelkes szerző sajátságos és eredeti észjárásából. *Se.*

A M. Protestáns Irodalmi Társaság 1897. évi kiadványai gyanánt megjelentek a következő művek: 1. A «*monografiák*» sorozatában: *Zsilinszky Mihály*: «A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai. IV-ik kötet, 1687—1712», Budapest, 441 lap, bolti ára 3 frt. A Társaság pártfogó, alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják. — 2. A «*Házi Kincstár*» című új sorozatban: *Szássz Károly*: «Csendes Órák», segédkönyv a bibliának az életbe átvitelére, dr. Miller J. R. után angolból fordítva. 237 lap, ára csinos vászonkötésben 1 frt, finom papiroson díszes kötésben 2 frt. A Társaság tagjai is külön fizetéssel szerezhetik meg. — 3. A «*Koszorú-füzetek*» sorozatában: 31—32. Hitért és hazáért, írta *Vándor Deák*. 33. Dőre Márton felekezetnélküli akar lenni, írta *Papp Albert*. 34. Dezső pap látomása, írta *Bányai Géza*. 35—37. Rajzok egyházunk multjából, írta *Diósi Márton*. 38—40. füzet: Bibliai Kalauz, írta *Kenessey Béla*. Minden egyes füzet ára 4 kr. A Társaság pártfogó és alapító tagjai tagdíj fejében kapják.

Mindezek a kiadványok megrendelhetők a Társaság főbizománysánál, Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkiadónál (Budapest, Akadémia bérháza). *Társaságunk tagjait és elvtársait tisztelettel és bizalommal fölkérjük, hogy kiadványainkat buzgón ajánlani és terjeszteni sziveskedjenek.*